

Галактичко посело

После 50 година (и мало више) од 1. марта 1972. научнопопуларни часопис „Галаксија” окупио је своје бројне заљубљенике

ГОДИШЊИЦЕ

Сћанко Стојиљковић

Накратко смо се, као у времеплову, вратили пола века у прошлост, а да се нико из својих столица померио није. Боље рећи: нико се није помакао с места, а неки су стајали те октобарске вечери у Галерији науке и технике САНУ. Готово да нема истраживача и научника који је није читао у својим младим годинама. Необавезна лектира која се нестрпљиво ишчекивала сваког месеца на киосцима од Триглава до Ђевђелије.

После 50 година (и мало више) од првог броја првог марта 1972. научнопопуларни часопис *Галаксија* окупио је своје бројне заљубљенике на својеврсно *галактичко посело*. Повратак у младост – зашто да не? – иако само у сећа-

њима. Али и успомене подједнако ткају нашу стварност, што журећи у будућност (старост) и не примећујемо.

Да ли је мерилац времена на крају заспао, ко то ће знати? Маратонци су наставили да трче без стазе и без корака. Упућени ће покушати да вас разувере да трка никада није окончана, да *Галаксија* још није оптрчала свој почасни круг. Како, ако је престала да излази 2001. године? Обратите се Заводу за мере и драгоцене метале, ми нисмо надлежни.

У међувремену је *Галаксија* наставила да се отискује у нашим и вашим срцима.

Прву посаду на полетању у космички бескрај – изворно је намењена ваздухопловству, астронаутици и истраживању будућности – чинили су Гаврило Вучковић, Ненад Бировљев, Таназије Гаврановић, Есад Јакуповић, Милан Кнежевић, Борис Радунковић и Богољуб Самарџић. Уписани су међу звезде, свеједно што појединци још нису закорачили с оне стране дуге.

Има ли смисла описивати часопис којем су се дивили у првој Европи (не заборавите да је научно доказано да је настала на десној обали Дунава у Србији пре неколико хиљада лета), а свесрдно га пригрлили у другој Југославији? Суд препуштамо сваком читаоцу или читачу (нисмо заборавили ни онога што ће у споменик бити уобличен) понаособ.

Са страница прве *Галаксије* сазнавали смо за невероватна научна открића у свету и код нас. Неко је давно приметио да се, надахњујући се тим штивом, у прохујалим деценијама у научнике и истраживаче отиснуло хиљаде радозналаца. Позамашан број се скрасио у иностранству. Сада бисте мирне душе могли да је оклеветате да је подстакла „одлив мозгова”.

Неколицина некадашњих угледних аутора и читалаца – први пут окупљених након пола столећа у Галерији науке и технике САНУ, крцатој те вечери галаксијанцима (за сада сви обитавају на Земљи), казивали су посетиоцима властита сећања на тај славни подвиг. Беседили су (другачије се то не може описати) академици Зоран Петровић и Слободан Вукосавић, универзитетски професори Драган Ускоковић, Александар Петровић и Зоран Живковић (у написаној по-

Први број часописа „Галаксија”

Први број „Нове Галаксије”

сланици), главни уредници научног програма РТС (некада РТВ Београд) Петар Живадиновић и Илија Церовић и члан првобитне редакције Милан Кнежевић.

Покретачки дух величанственог прегнућа био је Гаврило Гаја Вучковић, човек невероватног образовања и неизмерне доброте, који је почетком седамдесетих с Танасијем Гаврановићем основао часопис *Космојолов*, из којег се убрзо испилила *Галаксија*. Пре тога је објављивао изванредне приказе и критике у Нину, а након

одласка у мировину писао за научну рубрику *Полиитике*.

Човечанство је тих година, да се подсетимо, нетремце погледавало у небо да још једном угледа првог свемирског путника, неустрашивог Јурија Гагарина, или неког потоњег космонаута/астронаута. Ако сте начас помислили да је оличавала научно новинарство прве врсте, нисте нимало погрешили.

Сврставана је у најбоље научнопопуларне месечнике у Европи. Чак је у броју отискиваних примерака (80.000) надмашивала чувени *Њу сајенсисти* из Енглеске, коју је је надживео.

Никада, нажалост, није истражено зашто се угасила (децембар 2001), а сва је прилика да су томе кумовали неспособно руководство БИГЗ-а и незаинтересовано руководство Србије. По редоследу доласка, како оглашава *Википедија*, у столицу Гаврила Вучковића седали су: Станко Стојиљковић, Александар Петровић, Раде Грујић и Борислав Солеша.

И после деценије и по (и годину више) од гађења, осванула је у новом у руху и новом духу – с предлошком нова – али сада као научни магазин, што је степен и ниже од научног часописа (journal), а два-три више од научнопопуларног часописа. Ако сте начас помислили да је оличавала научно новинарство прве врсте, нисте нимало погрешили. Сврставана је у најбоље научнопопуларне месечнике у Европи. Да ли је то био потребан (и довољан) услов да се упустимо у њено васкрсавање? Исправан одговор сазнаћете једино ако се препустите читању на интернету (galaksijanov.rs) и на папиру (четири пута годишње). Другачије нећете докучити коме је намигнуо Радоје Домановић, који је Краљевића Марка међ Србље вратио. ¶